

Sygn. akt II DPUA 1/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Konrad Wytrykowski

SSN Mariusz Łodko

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2021 r. na posiedzeniu niejawnym sprawy z powództwa K. Z. przeciwko Sądowi Najwyższemu reprezentowanemu przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o dopuszczenie powoda do wykonywania funkcji orzeczniczych sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Cywilnej na skutek apelacji strony pozwanej od wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2020 r., sygn. akt I DSP 1/18

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w całości**
- 2. znosi postępowanie od dnia 27 października 2020r.**
- 3.przekazuje sprawę Sądowi Najwyższemu – Izbie Dyscyplinarnej, jako Sądowi pierwszej instancji, do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 listopada 2020 r., w sprawie o sygn. akt I DSP 1/18, Sąd Najwyższy uwzględnił powództwo sędziego Sądu Najwyższego K.Z., nakazując pozwanemu Sądowi Najwyższemu, reprezentowanemu przez Pierwszego Prezesa

Sądu Najwyższego, dopuszczenie powoda do wykonywania funkcji orzeczniczych sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Cywilnej.

Pismem z dnia 21 stycznia 2021 r. apelację od tego wyroku złożył pełnomocnik strony pozwanej. W apelacji podniesiono, że środek zaskarżenia dotyczy całości wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2020r., jak i zarządzenia Przewodniczącego z dnia 27 października 2020r. o wyznaczeniu terminu posiedzenia rozpoznającego sprawę bez udziału stron. Zaskarżonemu wyrokowi oraz zarządzeniu Przewodniczącego zarzucono rażące naruszenie:

1. art. 50 § 3 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. polegające na ich wydaniu przez Sąd w składzie Przewodniczącego, w stosunku do którego został złożony wniosek o jego wyłączenie od dalszego udziału w rozpoznaniu sprawy i wniosek ten nie został rozpoznany,
2. art. 148¹ § 1 k.p.c. (jako przepis *lex specialis* w stosunku do reguły określonej w art. 148 § 1 k.p.c. oraz w art. 45 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji RP) oraz art. 228 § 2 k.p.c. – poprzez merytoryczne rozpoznanie sprawy bez przeprowadzenia rozprawy, na posiedzeniu niejawnym bez udziału stron.

Skarżący podniósł także, że po dniu wniesienia pozwu nastąpiły doniosłe zmiany stanu prawnego w zakresie wyznaczania sędziów do składów orzekających Sądu Najwyższego, a powód był wielokrotnie wyznaczany do składów orzekających, w tym także w roli sprawozdawcy (przewodniczącego) w sprawach rozpoznawanych w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego – a pomimo tego powód nie zmodyfikował żądania głównego pozwu. A nadto strona pozwana w odpowiedzi na pozew złożyła wniosek o skierowanie stron do mediacji oraz wnioski dowodowe, do których Sąd w żaden sposób się nie odniósł – co pozbawiło stronę pozwaną należnych jej praw procesowych.

Zarzucając powyższe pełnomocnik strony pozwanej wniósł o:

1. stwierdzenie, że wydanie kwestionowanego wyroku z dnia 19 listopada 2020r. na posiedzeniu niejawnym bez udziału stron oraz poprzedzającego wydanie wyroku zarządzenia Przewodniczącego z dnia 27 października 2020r., z mocy art. 379 pkt 4 i pkt 5 k.p.c. przez Sąd (Przewodniczącego) w osobie Sędziego P.N., jako osoby objętej złożonym i nierozpoznanym wnioskiem o wyłączenie, świadczą o nieważności obu tych „aktów sądu” – ponieważ w ich wydaniu brała osoba wykluczona z mocy art. 50 § 2 pkt 3 k.p.c.,
2. uchylenie w całości wyroku z dnia 19 listopada 2020r. i uchylenie w całości zarządzenia Przewodniczącego z dnia 27 października 2020r. o wyznaczeniu terminu posiedzenia niejawnego bez udziału stron oraz – stosownie do art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. – o zniesienie postępowania w zakresie obejmującym wydanie obu ww. rozstrzygnięć, a także o przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Ponadto skarżący wniósł warunkowo, w przypadku uznania, że ma to znaczenie dla rozpoznania apelacji, o przedstawienie Sądowi Najwyższemu, z powołaniem się na art. 390 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, udzielającego odpowiedzi na pytania:

1. czy brak rozpoznania, formalnego lub merytorycznego, wniosku o wyłączeniu udziału sędziego sprawozdawcy w rozpoznawaniu sprawy z przyczyn określonych w art. 49 k.p.c. wyklucza – z mocy art. 50 § 2 pkt 3 k.p.c. – możliwość wydania przez Sąd/Przewodniczącego w osobie sędziego objętego takim wnioskiem orzeczenia lub zarządzenia kończącego postępowanie w danej instancji,

oraz, w przypadku udzielenia pozytywnej odpowiedzi

2. czy wydanie orzeczenia kończącego postępowanie w I instancji przez sąd w składzie z udziałem sędziego, którego udział w wydaniu takiego orzeczenia w określonym dniu był wykluczony z mocy art. 50 § 2 pkt 3 k.p.c., stanowi przesłankę do zastosowania przez sąd odwoławczy art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 4 część początkowa k.p.c.

Ponadto, kierując się treścią art. 374 k.p.c., pełnomocnik strony pozwanej wniósł o rozpoznanie apelacji na rozprawie – poza przypadkiem, w jakim Sąd Odwoławczy na posiedzeniu niejawnym stwierdziłby nieważność postępowania przed Sądem I instancji, w zakresie obejmującym co najmniej wydanie wyroku z dnia 19 listopada 2020r.

Sąd Najwyższy zważył co następuje

Do rozpoznania niniejszej sprawy, zgodnie z brzmieniem przepisu art. 27 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz U. z 2021r. poz. 154 ze zm.) właściwa jest Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego. Zaznaczyć przy tym należy, że w sprawie tej nie może być mowy o zastosowaniu postanowienia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 kwietnia 2020r. (sygn. akt C-791/19) o zawieszeniu stosowania przepisów stanowiących podstawę właściwości Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego. Zgodnie bowiem z przywołanym postanowieniem Rzeczpospolita Polska została zobowiązana do zawieszenia stosowania przepisów art. 3 pkt 5, art. 27 i art. 73 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym jedynie w sprawach dyscyplinarnych sędziów – a nie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, dotyczących sędziów Sądu Najwyższego.

Apelacja strony pozwanej z dnia 21 stycznia 2021 r. okazała się zasadna.

W pełni uzasadniony jest drugi z zarzutów podniesionych w apelacji, tj. wydania zaskarżonego wyroku na posiedzeniu niejawnym bez udziału stron – co

niewątpliwie w niniejszej sprawie było naruszeniem art. 148¹ § 3 k.p.c., pozbawiającym strony możliwości obrony ich praw, a w konsekwencji powodującym nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c.

Przepis art. 148¹ k.p.c., zawierający regulację trybu, w ramach którego sąd I instancji odstępuje od zasady rozpoznania w procesie sprawy na rozprawie (art. 148 k.p.c.) oraz wydania wyroku przez sąd I instancji po uprzednim rozpoznaniu sprawy na rozprawie (art. 316 § 1 k.p.c.), może być stosowany jedynie w sytuacjach, które ściśle wynikają z jego treści. Niedopuszczalne jest rozpoznawanie sprawy na posiedzeniu niejawnym, jeżeli przynajmniej jedna ze stron w pierwszym piśmie procesowym zgłosiła wniosek o przeprowadzenie rozprawy (nie dotyczy to sytuacji, gdy pozwany uznał powództwo). Natomiast uznanie przez sąd, że w danej sprawie nie jest konieczne przeprowadzenie rozprawy, będzie wymagało uwzględnienia całokształtu przytoczonych przez strony twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych.

W niniejszej sprawie zostały zgłoszone przez stronę pozwaną wnioski dowodowe, w tym wnioski o przesłuchanie w charakterze świadka (niemożliwe do przeprowadzenia na posiedzeniu niejawnym), które nie zostały przez sąd w ogóle rozpoznane. Przed wydaniem wyroku na posiedzeniu niejawnym sąd obowiązany był do przeprowadzenia postępowania dowodowego, wydając w tym zakresie stosowne postanowienia dowodowe - w razie oddalenia niektórych wniosków dowodowych, powinien przed wydaniem wyroku na posiedzeniu niejawnym doręczyć stronom odpis tego postanowienia w celu umożliwienia stronie, której wnioski dowodowe zostały oddalone, wypowiedzenia się, zgodnie z art. 224 § 1 in fine k.p.c. W przeciwnym razie dochodzi do nieważności postępowania przez pozbawienie strony, której wnioski dowodowe zostały oddalone, możliwości obrony praw - na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c. Pominięcie dowodu mogłoby mieć miejsce jedynie wówczas, gdyby okoliczności faktyczne sprawy zostały wyjaśnione zgodnie z twierdzeniami strony wnioskującej o przeprowadzenie określonego dowodu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2020 r., sygn. II UZ 2/20, lex nr

3061950, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2018r., sygn. V CZ 85/18, lex nr 2618490).

Sąd nie jest także uprawniony do wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym, jeżeli którakolwiek ze stron złoży wniosek o przeprowadzenie rozprawy. Zawarcie przy tym w treści pozwu (odpowiedzi na pozew) osobowych wniosków dowodowych, których przeprowadzenie może nastąpić wyłącznie na rozprawie (tak jak to miało miejsce w niniejszej sprawie), należy odczytywać jako wniosek o przeprowadzenie rozprawy, w rozumieniu art. 148¹ § 3 k.p.c.

Z powyższych względów zaskarżony wyrok nie mógł pozostać w obrocie prawnym i podlegał uchyleniu – zniesione zostało także postępowanie przed sądem pierwszej instancji od dnia wydania przez Przewodniczącego zarządzenia o wyznaczeniu terminu posiedzenia niejawnego bez udziału stron, tj. od dnia 27 października 2020r.

Jeżeli chodzi natomiast o zarzut polegający na naruszeniu art. 50 § 3 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., tj. wydaniu przez Sąd orzeczenia w składzie Przewodniczącego, w stosunku do którego został złożony wniosek o jego wyłączenie od dalszego udziału w rozpoznaniu sprawy i wniosek ten nie został rozpoznany - to uznać należy, iż nie powoduje on nieważności postępowania. Faktem jest, że strona pozwana w piśmie z dnia 3 grudnia 2019r. zawarła wniosek o wyłącznie SSN P. N. od udziału w dalszym rozpoznawaniu sprawy (str. 469 akt). Wniosek ten nie został w ogóle rozpoznany. Sędzia prowadzący sprawę powinien być poza wszelkimi podejrzeniami co do ewentualnego braku bezstronności, a z tego podejrzenia zwalnia sędziego dopiero prawomocne oddalenie wniosku o jego wyłączenie ze sprawy. W związku z tym, zgodnie z brzmieniem art. 50 § 3 pkt 1 i pkt 2 k.p.c. sędzia, którego dotyczył wniosek, nie mógł wydać orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie (art. 50 § 3 pkt 1 i pkt 2 k.p.c. stanowi, że może podejmować czynności, ale nie może wydać orzeczenia lub zarządzenia kończącego postępowanie w sprawie). Pomimo nieprawidłowości w tym zakresie,

zdaniem Sądu Najwyższego, wbrew twierdzeniom zawartym w apelacji, wydanie orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie przez sędziego, co do którego złożono wnioski o jego wyłączenie na podstawie art. 49 k.p.c., nie powoduje nieważności postępowania, gdyż takie naruszenie prawa procesowego nie zostało zakwalifikowane jako przyczyna nieważności w art. 379 pkt 4 k.p.c. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu nieważność postępowania zachodzi wówczas, gdy w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy. Chodzi tu zatem o przypadki wymienione w art. 48 § 1 k.p.c. (tak m.in. postanowienie SN z dnia 26 września 2018 r., II PZ 18/18, LEX nr 2572093., wyroki Sądu Najwyższego z dnia 1 lutego 2001 r., I CKN 995/00, LEX nr 1167299; z dnia 25 listopada 2015 r., II CSK 752/14, LEX nr 1943239; z dnia 20 kwietnia 2018 r., V CSK 595/17, LEX nr 2500501). Z taką sytuacją nie mamy jednak do czynienia w niniejszej sprawie i zarzut ten mógłby jedynie stanowić jedną z podstaw do ingerencji sądu odwoławczego w stosunku do zaskarżonego orzeczenia, po przeprowadzeniu rozprawy apelacyjnej. Uchybienie to stanowi oczywiste naruszenie przepisów procesowych, bowiem czynności podejmowane wbrew zakazowi ustanowionemu w art. 50 § 3 k.p.c. stanowią uchybienia procesowe, które mogą mieć wpływ na wynik sprawy. Nie stanowi to jednak samoistnej podstawy do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, nawet jeżeli wniosek nie został jeszcze rozpoznany (tak postanowienie SN z dnia 21 stycznia 2015 r., IV CZ 95/14, które zachowuje aktualność, mimo że zostało wydane na podstawie innego brzmienia przepisu, który w poprzednim stanie prawnym upoważniał sędziego objętego wnioskiem o wyłączenie do podejmowania jedynie czynności niecierpiących zwłoki). Wydanie wyroku, bez wątpienia, do takiego zakresu upoważniania nie może być zaliczone - nie tylko uwzględniając obecną treść art. 50 § 3 k.p.c., ale skutek w postaci uchylenia z tej przyczyny możliwy byłby tylko w postępowaniu kasacyjnym, ponieważ zastosowanie ma w tym przypadku przepis art. 386 k.p.c., nie przewidujący możliwości uchylenia wyroku - poza przypadkiem nieważności postępowania, nierozpoznania istoty sprawy albo konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Biorąc pod uwagę argumentację przedstawioną wyżej Sąd Najwyższy nie widział w niniejszej sprawie konieczności przedstawienia Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, z powołaniem się na art. 390 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., udzielającego odpowiedzi na pytania zawarte przez pełnomocnika strony pozwanej w apelacji.

Sąd Najwyższy, rozpoznając ponownie sprawę jako sąd pierwszej instancji, powinien - przed wydaniem wyroku w sprawie - przeprowadzić postępowanie dowodowe, zgodnie z wnioskami dowodowymi zgłoszonymi przez strony, a w szczególności tymi zgłoszonymi przez stronę pozwaną w odpowiedzi na pozew.

Z tych względów Sąd Najwyższy zdecydował jak w sentencji wyroku.